

[Ninn-Hansen.]

isbjørneskind, sælskind o. lign. Jeg vil derfor gerne spørge den højtærede minister, om der ikke kan være anledning til at ændre lovforslaget, så der skabes sikkerhed for, at disse pelse fra grønlandske, ikke opdrættede, men vilde dyr fortsat kan sælges afgiftsfrit på auktioner, således at man ikke risikerer, at der bliver sluttet modsætningsvis, så man bliver nødt til at pålægge disse skind auktionsafgift.

Jeg beder om, at dette spørgsmål må blive klaret. Hvis det ikke er nødvendigt at nedsætte et udvalg, og det er det formentlig ikke, håber jeg, at det kan blive ordnet inden anden behandling, så vi får sikkerhed for, at disse grønlandske skind bliver afgiftsfri.

Helge Larsen: Jeg kan slutte mig til de anerkendende bemærkninger, som er fremsat af de ærede ordførere om dette lovforslag, og skal anbefale det på det bedste.

Alfred Jørgensen: Retsforbundet ser med velvilje på forslaget om, at indenlandske pelsdyrskind i lighed med andre indenlandske produkter som f. eks. frugt og fisk skal kunne sælges afgiftsfrit ved frivillig offentlig auktion, men jeg indrømmer, at jeg ikke rigtig kan se begrundelsen for bestemmelsen i § 2, stk. 1, som undtager skind, der ikke hidrører fra pelsdyr, som er opdrættet her i landet, og da det kan se ud til, at lovforslaget ikke skal underkastes nogen udvalgsbehandling, ville jeg være interesseret i, om mine spørgsmål kunne besvares ved denne lejlighed. Så vidt jeg har forstået, afsættes så godt som hele den hjemlige produktion af pelsdyrskind til udlandet, og bestemmelsen vil derfor ikke kunne virke som en beskyttelse for de hjemlige producenter, men kun som en hæmning for den frie handel og omsætning.

For øvrigt ville jeg have peget på det samme forhold, som det ærede medlem hr. Ninn-Hansen omtalte. Det skal jeg lade ligge og kun nævne, at efter lovforslagets ordlyd kan man ikke tage de danske muldvarpeskind med, da muldvarpe heller ikke er opdrættet her i landet. Mon det kan være meningen?

Hvis jeg kan få disse få spørgsmål klaret

på tilfredsstillende måde, vil det hjælpe mig til at se med velvilje på lovforslaget.

Fuglsang: Med den samme fornuftige motivering som de andre ærede ordførere kan jeg på den kommunistiske gruppes vegne tilsige vor støtte til lovforslagets gennemførelse.

Landbrugsministeren (Skytte): Hvis der er ønsket om en udvalgsbehandling, er jeg parat til i det eventuelle udvalg nærmere af besvare spørgsmål om skind af isbjørne, muldvarpe og andre pelsdyr. Jeg kan godt sige, at det er meningen, der skal være afgiftsfritagelse også for disse, men hvis man ønsker en nærmere klaring på spørgsmålet, eventuelt et mindre ændringsforslag, der gør det aldeles uomtvisteligt, er jeg parat til at fremsætte et sådant. Det kan måske derfor være rimeligt med en kort udvalgsbehandling.

I øvrigt takker jeg for den velvillige modtagelse, lovforslaget har fået.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

K. Axel Nielsen: Under hensyn til, at der er påpeget problemer, hvis løsning nok vil kunne medføre i hvert fald et mindre ændringsforslag, foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om brunkullejer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1397, fremsættelsen i tidenden sp. 2946).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Thomsen: Jeg tror, det vil glæde de mange, der har vist interesse for denne

[Chr. Thomsen.]

sag, at der nu søges skabt en lov, der gør det muligt at sætte fart i tilplantningen af brunkularealer. De afgravede brunkularealer må siges at være meget uskønne; de virker fremmedartede i den jyske natur, det jyske landskab. Samtidig rummer de en vis fare for sandfygning og jordskred. Det drejer sig om ret store arealer, betydelig større, tror jeg, end de fleste aner. Under den gamle lovgivning blev der afgravet ca. 2 000 ha og siden loven bortfaldt ca. 1 000 ha. Hvor store arealer det kan komme til at dreje sig om i fremtiden, tør vist ingen spå om. Man havde ikke ventet, at brunkulbrydningen ville fortsætte med en sådan fart, efter at loven udløb. Af den del af brunkularealerne, der er afgravet under den tidligere gældende lov, er en betydelig part tilplantet, og allerede nu, 10 år efter, kan der ses smukke resultater deraf. Arealerne tilplantes ikke som egentlig skov; det egner de sig slet ikke til, i hvert fald ikke i første omgang. Man tilplanter dem simpelt hen kun i striber, i små holme, eller hvad man nu vil kalde det, på en måde, så der ikke vil dannes skov i første omgang, idet man kun tager sigte på at føje arealerne ind i det jyske landskab på en smuk og naturlig måde.

Den første del af lovforslaget tager sigte på, at den plantning, der har været i gang, fortsættes på de 2 000-3 000 ha, som er afgravet indtil i dag, og det er denne plantning, man tænker sig foretaget med statsstøtte. I øvrigt må det i denne forbindelse nævnes, at man samtidig med at føje arealerne ind i det jyske landskab på en smuk og harmonisk måde ved denne tilplantning opnår at få gode muligheder for et bedre dyre- og fugleliv i de egne, det drejer sig om.

Lovforslaget tager ikke alene sigte på at råde bod på fortidens synder, men også at skabe en sådan lovgivning, at man kan undgå i fremtiden at komme til at ligge med afgravede brunkullejer, der ikke er behandlet rigtigt. Jeg finder det naturligt og rigtigt, at det pålægges producenterne at efterlade arealerne tilplantet på en fornuftig måde. Det må håbes, at det ved et godt samarbejde mellem landbrugsministeriet og producenterne kan lykkes i fremtiden at undgå f. eks. det, der er sket på visse arealer,

at det øverste jordlag har vist sig at være så ringe og så giftigt, at der overhovedet ikke kan gro planter af nogen art på det.

Udgifterne ved beplantning af fremtidig afgravede arealer mener jeg ikke kan synes store i forhold til, hvad det i øvrigt koster at bryde brunkul. Man skønner, det alt i alt vil koste ca. 2 000 kr. pr. ha at føre brunkullejerne tilbage til en stand, som man kan være bekendt at efterlade dem i. Jeg udtaler min glæde over, at der så mange steder har været vist interesse for at få tilplantet disse brunkullejer. Det viser trods alt, at der her i landet er en hel del mennesker, der interesserer sig for, hvordan den danske natur behandles og bevares. Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget til en velvillig udvalgsbehandling.

Harald Nielsen: I de egne, hvor brunkulbrydning finder sted, har der længe hersket utilfredshed med den tilstand, hvori lejerne ligger hen efter endt brydning. Dels skæmmer de landskabet, dels er de sandfygninger og jordskred, som de kan give anledning til, til stor gene for de omboende. Sagen har været draget frem gentagne gange i bladene, og jeg har omtalt den i en spørgetid. Jeg vil derfor gerne takke den højtærede landbrugsminister, fordi han nu med det fremsatte lovforslag tager sagen op til løsning.

Det oplyses i ministerens fremsættelsestale, at der i dag henligger ca. 1 600 ha opgravet brunkulareal, dels ældre, dels yngre, som det vil være en samfundsopgave at få behandlet og tilplantet, hvorfor staten må påtage sig udgiften. Den højtærede minister regner med, at det kan gøres i løbet af 4-5 år og for et så relativt beskedent beløb som 150 000 kr.

Hvad angår de arealer, hvor der fremtidig bliver gravet brunkul, pålægger lovforslaget brunkulproducenterne at efterlade lejet i tilfredsstillende stand, ligesom producenterne skal stille sikkerhed for, at dette kan ske, og det pålægges endvidere producenterne at udarbejde en plan for de foranstaltninger, de agter at iværksætte for at opfylde lovens formål.

Det fremgår, synes jeg, ikke rigtig af lovforslaget, om man skal foretage en fuldstændig jævning af lejerne, før de forlades.

[Harald Nielsen.]

Det vil nok ikke være nødvendigt i alle tilfælde. Man vil vel nok i adskillige tilfælde kunne nøjes med en tilplantning lignende den, der findes andre steder, eller i hvert fald en delvis jævning, således at man, hvis man planter træer dér, kan få dem ført derfra, når de bliver store. Jeg ved ikke, i hvilket omfang denne udjævning skal ske, men der er nok visse tilfælde, hvor det bliver nødvendigt at kræve en fuldstændig udjævning af lejerne.

Jeg er for ganske nylig blevet gjort opmærksom på, at der i Rind sogn ved Kølkær åbnes et stort brunkulleje lige ved siden af en kommuneskole. Der ligger kun en vej imellem kommuneskolen og lejet, hvor der skal brydes brunkul. Det kan i og for sig være meget generende under selve brydningen; man må vel foretage en afskærmning eller på anden måde drage omsorg for, at brydningen kan foregå, uden at det volder skolen alt for store gener. Det er imidlertid klart, at når dette leje engang er udtømt og forlades, kan man ikke dér nøjes med en tilplantning i striber, som det blev nævnt før; her mener jeg der må en fuldstændig jævning til. Man kan ikke tæt op til en stor skole, hvor mange børn færdes, have et leje liggende med dybe og vandfyldte grave.

Jeg vil altså gerne spørge landbrugsministeren, i hvilket omfang man vil pålægge brunkulproducenterne at jævne lejerne. Jeg har den indstilling, at vi her gerne skulle have en effektiv ordning, der opfylder de formål, vi mener skal opfyldes, men at omkostningerne derved skal være de mindst mulige.

Jeg ser altså gerne, at vi kunne få lovforslaget i udvalg for at drøfte de omtalte enkeltheder, men kan i øvrigt tilsige velvillig behandling fra venstres side.

Fanger: Med udgangen af marts 1954 udløb den under den anden verdenskrig gennemførte lovgivning vedrørende tilsyn og kontrol med brunkulbrydning, og den daværende landbrugsminister fremsatte lovforslag om, at staten fortsat skulle have kontrol med brydning af brunkul, med den motivering, at brydningen burde begrænses, og han udtalte ønske om, at brændsels-situationen fortsat måtte være sådan, at

de indenlandske brændselsreserver kun i ringe omfang ville blive udnyttet.

Ved første behandling dengang fik lovforslaget formelt tilslutning af det ærede medlem hr. M. Larsen (Kolding), men reelt gav han ved omtale af, at Skærbækværket i stort omfang var gået over til at anvende brunkul og derved havde forbedret økonomien, det bedste bevis for, at man ikke burde lægge denne produktion hindringer i vejen. De øvrige ordførere gik imod lovforslaget. Der blev en kort udvalgsbehandling, hvorunder vi fra konservativ side pegede på, at det eneste problem, vi kunne se, var, at brunkularealet ikke burde efterlades som et rent Sahara, men have en passende tilplantning, dels for at hindre sandflugt, dels for at skabe et smukt landskab og endelig for at skabe et tilholdssted for vildtet.

Den gamle lov udløb som sagt den 31. marts 1954, og produktionen af brunkul var dermed givet helt fri. Det gik helt anderledes, end den daværende landbrugsminister havde ønsket. Brunkulproduktionen har taget et stort opsving på privatøkonomisk basis, og det har sparet landet for en årlig import af kul på ca. 100 mill. kr. Skærbækværket f. eks. kører nu med 95 pct. brunkul og 5 pct. olie. Jeg tror, at alle her i salen må prise sig lykkelige over, at vi i 1954 blev af med restriktionerne på dette område, og tænke på, at hvis det dengang fremsatte lovforslag var blevet gennemført, havde der i de siden da forløbne 4 år siddet en embedsmand, som havde haft til opgave at hindre en rentabel produktion, og med loven i hånden var det sikkert lykkedes for ham.

Nu har den højtærede landbrugsminister fremsat det foreliggende lovforslag om tilplantning af de afgravede brunkularealer. Fra konservativ side erkender vi, at problemet fortsat foreligger, og vi kan helt tiltræde den del af lovforslaget, der handler om delvis tilplantning af de brunkullejer, i hvilke brunkulbrydning er endeligt ophørt, og hvor tilplantningen kan udføres med et statstilskud på 100-150 kr. pr. ha. Derimod mener vi ikke, at det er økonomisk forsvarligt at pålægge den fremtidige brydning en udgift på ca. 2 000 kr. pr. ha til planering og tilplantning. Jeg tror, at den højtærede landbrugsminister er så

[Fanger.]

stor en økonom, at også han vil kvie sig ved at ofre så stort et beløb på en tilplantning, som aldrig kan give noget økonomisk udbytte i form af vedproduktion. Ja men er det ikke en bagatel for den „rige“ brunkulproducent at yde dette tilskud til en sanering af disse arealer? Han kan vel bare kalkulere det ind i prisen på brunkul? Hertil må svares, at vi kan ikke vide noget om, hvorvidt der er mulighed for det. De udenlandske kulpriser har en tydelig prisfaldstendens, og det tidspunkt kan meget snart indtræffe, hvor en lille belastning yderligere af brunkulproduktionen betyder det samme som en standsning af produktionen.

Vi erkender, at der foreligger et problem, og vil gerne i det kommende udvalg arbejde med på at nå et resultat, som alle kan tiltræde.

Kirkegaard: Selv om vore brunkul ikke er kvalitetsbrændsel, ved vi dog alle, at disse kul i vanskelige perioder, hvor der har været mangel på brændstof herhjemme, har været overmåde værdifulde for os. Men også nu, hvor andet og bedre brændsel kan købes udefra, fortsætter brydningen af brunkul, og det finder jeg er meget fornuftigt; derved sparer vi, som det blev nævnt af det ærede medlem hr. Fanger, valuta til direkte indkøb af brændsel, og, hvad der også er meget værdifuldt, vi tjener selv en betydelig arbejds løn; jeg lægger overmåde stor vægt på det sidste. Hvor vi har mulighed derfor, skal vi beskæftige vore egne arbejdere fremfor at betale arbejds løn til udlandet.

For visse store industrivirksomheder og også for mange almindelige centralvarmeanlæg er brunkul — for tiden i hvert fald — billigere end andet brændsel. Jeg tror derfor i modsætning til det ærede medlem hr. Fanger, at det er forsvarligt at belaste brunkulprisen med det relativt ringe beløb, som det vil koste at planere og beplante de afgravede arealer. Der er delte meninger herom, og nogle har offentligt fremsat ønske om at bevare brunkullejerne som et Sahara, men det vil i hvert fald efter min mening være skæmmende at have de store sandbjerge af overjord liggende, som de gør nu; det vil skæmme forfærdeligt i brunkulegne, og som det blev nævnt før, er der også en

risiko for sandflugt og dermed for skade på de tilstødende arealer. På grund af disse ulemper vil mit parti gerne være med til at fremme den lovgivning, som den højtærede landbrugsminister anmoder om.

Hvis de erfaringer, som allerede er indhøstet af Hedeselskabet eller andre, godtgør eller bare kan tydes i den retning, at der kan gro løvtræer på de afgravede arealer, vil jeg meget anbefale, at beplantning med løvtræer gennemføres i det omfang, der er mulighed derfor. Det vil forskønne de pågældende egne mere end beplantning med nåletræer. Jeg minder her om, at vore brunkul normalt ligger under meget dårlig jord, altså på egne, som er fattige på løvskov. Beplantning med løvtræer vil være en smuk afveksling med de pågældende egne hedeplantager, som vi kalder dem, og de mange nåletræs læbælter.

Det er vistnok uundgåeligt, at i hvert fald enkelte brunkulproducenter vil føle sig generet af den foreslåede lovgivning. Jeg tror, at der allerede har været ytret visse betænkeligheder, da redaktør Lindskov Hansen i Politiken for omkring et halvt år siden rejste kravet om beplantning af de tømte brunkullejer. Men trods de betænkeligheder, der er fremsat, mener jeg ikke, at vi kan vente længere med at påbegynde beplantningen.

Må jeg med hensyn til betalingen sige, at det er jo ikke meningen, at brunkulproducenterne af deres egen pung skal betale den planering og den beplantning, der er tale om. Det skal selvfølgelig vi, der bruger brunkullene, fordi vi mener, at det er billigere end andet brændsel, og jeg vil mene, at den foreslåede deponeringsordning — der sikrer dækning af udgifterne til planering m. m. — er yderst fornuftig.

På forhånd er det vanskeligt, når man som her ikke kender problemet indefra, at tage stilling til, hvor omfattende en planering der skal gennemføres. Jeg mener, at det i ikke ringe grad må afhænge af, hvilken trævækst der kan trives på de afgravede arealer. Hvis man kun tør regne med en ringe trævækst, altså det, jeg vil kalde buskadsagtig vækst, er en omfattende planering ikke nødvendig, men hvis vi tør regne med en noget bedre vækst, vil en nok så omfattende planering formentlig være hensigtsmæssig af hensyn til den senere pleje af

[Kirkegaard.]

de plantede træer. Jeg ved ikke, hvor mange oplysninger landbrugsministeriet ligger inde med i så henseende, men hvis de er sparsomme, tror jeg, det vil være klogt af det udvalg, som bliver nedsat, at spørge Hedeselskabet til råds, inden lovforslaget vedtages.

Alfred Jørgensen: „Venner, ser på Danmarks kort“ — sådan synger Chr. Richardt, idet han priser landet og samtidig maner os til at se til hver en plet. Det kan jo ikke nægtes, at der er kommet nogle slemme pletter på kortet, nogle rigtig fæle plamager, og når nu den højtærede landbrugsminister iler frem med sit radervand for at fjerne disse pletter, er det en prisværdig handling.

I de fjorten år, fra 1940 til 1954, da al brunkulbrydning her i landet foregik under statens kontrol, efterlod man de afgravede arealer som vidtstrakte ørkenområder til mispyrd for landskabet. Siden har man prøvet på ved beplantning at råde bod på den skete skade; men på grund af skadens omfang har det kun været muligt at foretage en nødtørftig beplantning, og endnu ligger store ødelagte arealer hen i nøgen tilstand. I en af vore sange, som står i Højskolesangbogen, findes der et par linjer, som giver udtryk for vort ansvar for vort land og de kommende slægter. Disse linjer lyder sådan: vi vil efterlade Danmarks have til vor efterslægt i sommerpragt. Vi kan vel nok være enige om, at der ikke er megen sommerpragt over de stivnede månelandskaber, vi her taler om.

Det berettes i historien, at dér, hvor hunnerkongen Attilas hest trådte, voksede intet græs. Det er vel gået andre som mig: at den beretning har man haft lidt svært ved at tro på; men jeg må sige, at efter at jeg med egne øjne har set de ødelæggelser, som brunkulgravningen i Vestjylland har afstedkommet, forekommer intet mig utroligt. Og da man ikke i tide har draget omsorg for at pålægge produktionen af brunkul omkostningerne i forbindelse med arealernes istandsættelse ved planering og beplantning, må skaden nu repareres for skatteydernes penge.

Jeg fremkommer med denne kritik, fordi jeg finder, der er grund til at misbillige dette forhold, men min kritik har naturlig-

vis ingen brod mod den højtærede landbrugsminister, som jo er uden skyld i den skete forsømmelse. Når der nu stilles forslag om, at der foruden de ca. 70 000 kr., der er anvendt af jagtfondens midler, og de ca. 165 000 kr., der tidligere er stillet til rådighed fra staten, yderligere af staten ydes en engangsbevilling på indtil 150 000 kr. til afslutning af dette beplantningsarbejde, kan vi fra retsforbundets side gå med til bevilling af dette beløb, da den skete skade så vidt muligt bør gøres god igen og der ikke på dette tidspunkt synes at være anden udvej end at lade staten betale.

Men er det med en vis beklagelse, jeg går med til at stille dette beløb til rådighed for at bøde på tidligere tiders forsømmelighed, så er det med udelt tilfredshed, jeg giver min tilslutning til lovforslagets bestemmelse om, at der ved fremtidig brydning af brunkul skal stilles sikkerhed for, at de afgravede arealer bringes i forsvarlig stand, at det sker for producentens regning, og at omkostningerne derved så bliver lagt på kullenes pris. Her er lovgivningen inde i et rigtig spor, og det vil jeg gerne give den højtærede landbrugsminister min anerkendelse for. Det plantningsarbejde, der her er tale om, er også i overensstemmelse med god gammel dansk skik, som man har fulgt, navnlig inden for Hedeselskabet, under devisen „hvor ploven ej kan gå og leen ikke slå, dér bør et træ at stå“.

Det fortælles, at den norske digter Henrik Wergeland, når han færdedes ude i naturen, havde frø af gran og fyr og birk i lommen, og når han kom til nøgne og golde steder, lod han sine frø flyve for vinden, så nye træer kunne vokse frem. Hvem ved, hvilke myter der af dette lovforslag kan spire frem til hæder for den højtærede landbrugsminister?

I FN's plenarforsamling er det sædvane at lønne særlig værdifuld indsats med bifald, men da det ikke ville være i overensstemmelse med traditionerne i det høje ting og formentlig også ville være i strid med forretningssordenen, skal jeg undlade at bringe den højtærede landbrugsminister min anerkendelse under denne form og i stedet for — og det sker altså inden for traditionens rammer — gribe i lommen og give min anerkendelse udtryk i klingende mønt.

Fuglsang: Jeg kan på kommunisternes vegne meget prosaisk give min tilslutning til lovforslaget om brunkullejer. Det er efter min mening ikke for tidligt, at man som i lovforslagets § 1 pålægger producenterne at efterlade de afgravede lejer i en sådan tilstand, at de ikke fremover vil frembyde nogen fare for sandfygning eller skade ved udskridning eller vil skæmme landskabet — hvad store dele af dem i høj grad gør i øjeblikket.

For mig at se er det på tide, at vi i så henseende kommer på linje med, hvad der f. eks. praktiseres i Tyskland. Som den højtærede landbrugsminister sagde, gik brunkulloven af 1940 under indtryk af krigen og krigens vanskeligheder ud på, at der skulle produceres mest muligt og, som det også hed, billigst muligt, uden at der blev pålagt producenterne pligter, som kunne sinke og hæmme produktionen. Nu må vi altså erkende, at det desværre er sket uden nogen som helst statskontrol af den art, som dette lovforslag pålægger producenterne. Og det tør jo nok siges, at der dengang blev produceret løs for at skaffe mest muligt brunkul, men næppe billigst muligt. Derimod så producenterne på at skaffe sig selv den størst mulige fortjeneste. Jeg tror nok, man har lov til at sige, at der i ordets egentlige betydning var tale om rovdrift på samfundets naturskabs værdier, og resultaterne ser vi altså i dag med alle de afgravede lejer, som i al deres hæslighed er det bedste argument for gennemførelsen af det lovforslag, vi her behandler.

Nogle af disse afgravede lejer er i mellemtiden blevet beplantet. Hedeselskabet har gjort en meget fortjenstfuld indsats, og det må erkendes, at ikke alle producenter og firmaer har optrådt lige ansvarsløst. Men dels kan det jo ikke være meningen, at nogle bare høster fordelene og overlader besværet til andre, dels er den omstændighed, at nogle producenter har været i stand til at yde en positiv indsats, jo på sin vis en anklage imod de andre — et bevis for, at disse, hvis de havde været i besiddelse af den fornødne ansvarfølelse, også ville have været i stand til at yde en indsats på dette område.

Under lovforslagets behandling i dag har Skærbækværket gentagne gange været nævnt. Det er et værk, bag hvilket der

står stærke offentlige og kommunale interesser, men mig bekendt er det netop et af de værker, hvis lejer ligger temmelig uskønne hen i dag. Nuvel, skaden er sket, og, som det allerede er sagt, staten er nødt til at træde til, sådan som lovforslaget også bestemmer det. Men dette forslag pålægger jo også — og det finder jeg helt rigtigt — producenterne et ansvar fremover.

Som det så tit er tilfældet, yndede producenterne, når de talte og stillede krav til det offentlige — de gjorde det ikke mindst i den tid, da mangelen på brunkul var størst — at fremstille sig selv som nationens tjenerne, der kun tænkte på det fælles vel og nationens gavn, medens de altså drev rovdrift ikke blot på brunkullejerne, men også på de virkelige brunkulproducenter, som, boende under umenneskelige forhold, arbejdede i lejerne, og af hvilke et ganske stort antal omkom; i årene fra 1940 til 1949 døde 80 mennesker under dette arbejde.

Medens jeg taler om producenterne, vil jeg gerne stille den højtærede minister et spørgsmål. I lovforslagets § 3 siges det, at bestemmelser angående den arbejdskraft, der skal anvendes ved de omhandlede arbejder, fastsættes efter forhandling med arbejdsministeren. Det, jeg gerne vil sige, er dette: hvad ligger der bag denne bemyndigelse? Hvad har man tænkt sig den skulle gå ud på?

Hele den udvikling, vi har gennemgået, retfærdiggør efter min mening krav til brunkulproducenterne ikke blot om sikring af de afgravede lejer, men også om mere vidtgående forholdsregler, end dette lovforslag indeholder. Der har været så megen glæde over, at man uden hæmmende statsindgreb har kunnet genoptage produktionen i 1954, og der er jo ingen tvivl om, at det har været til gavn for vort lands valutasituation og hele vor økonomi.

Men netop derfor og af hensyn til fremtiden, ville det så ikke være rigtigt for det første at få foretaget en virkelig systematisk undersøgelse af vort lands brunkulreserver? Vi har jo nogle gange hørt uhyggelige spåmænd tale om, at nu var brunkullejerne snart udtømt, men lige så ofte har nye fund påvist, at der faktisk findes langt større reserver, end man har tænkt sig. Men dernæst: vil det ikke være rigtigt også at

[Fuglsang.]

interessere sig for disse råstofflejers udnyttelse? Netop nu lider vi under den så ofte omtalte valutamangel, og med hensyn til denne spiller jo brændselsimporten en ganske stor rolle. Efter min mening kan det under disse omstændigheder ikke være rigtigt at overlade så vigtige råstofreserver, som brunkullene er, til privates mere eller mindre letsindige spekulation eller rovdrift. Mon ikke det ville være rigtigt at foretage en mere samfundsmæssig udnyttelse på kommunal basis ved fællesskab mellem forskellige kommuner, på statsbasis, eller hvad ved jeg? Blev lejerne drevet på dette grundlag, ville det ikke være nødvendigt at interessere sig for en mere rationel udnyttelse. I øjeblikket er det jo sådan, at en del af den valuta, der spares gennem brunkulbrydning, sluges af den lange lastbiltransport, af udgiften til olie fra lejet og f. eks. til el-værkerne i Skærbæk, Århus eller Ålborg o. s. v., hvor brunkullene nu går hen. Det ville efter min mening være rigtigt at undersøge mulighederne for at lægge et el-værk midt i området, naturligvis med tilslutning til det bestående ledningsnet. Lejerne ligger jo for en stor dels vedkommende i områder, som i økonomisk henseende er underudviklede, og som har en ikke ringe arbejdsløshed, et forhold, der jo ofte omtales i denne tid. Men det første og mest naturlige til løsning af disse områders problemer må dog være at udnytte alle deres naturlige muligheder og hjælpemidler og derigennem skabe forudsætninger for nye erhvervsmæssige opsving; en rigtig udnyttelse af brunkullene vil være et bidrag hertil.

Med disse betragtninger skal jeg tilsige mit partis støtte til den videre behandling af lovforslaget.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg er igen i den heldige situation, at jeg kan takke samtlige ordførere for deres tilslutning til et lovforslags principper.

Der blev fra forskellig side rejst spørgsmål vedrørende enkeltheder i lovforslaget, og jeg skal sige et par ord om de spørgsmål, der er fremdraget.

Det ærede medlem hr. Harald Nielsen rejste spørgsmålet: i hvilket omfang skal lejerne jævnes? Og det ærede medlem hr. Fanger var inde på det samme spørgsmål,

idet han præciserede, at man ikke måtte foretage en for voldsom og for dyr planering, og her appellerede til min økonomiske sans. Jeg vil herom gerne udtale, at det er umuligt på forhånd at sige, hvorledes man vil gå frem. Det kan variere lidt fra tilfælde til tilfælde, i hvilket omfang lejerne skal jævnes, men jeg kan henvise til bemærkningerne til lovforslaget, hvor der står — og det fremgår jo også af selve lovforslaget — at der skal indhentes planer om planeringen. Endvidere står der jo i bemærkningerne:

„Disse planer vil særligt kunne indeholde bestemmelser om aflægning af rømjord på en sådan måde, at giftige jordlag tildækkes, og at arealerne efter endt brunkulbrydning ikke efterlades i en så stærkt kuperet stand, som det tidligere har været tilfældet. Planerne må derhos i almindelighed gå ud på, at der sker fuldstændig tilplantning af arealerne.“

Det er det, vi har tænkt med dette lovforslag, men jeg er selvfølgelig villig til at forhandle nærmere om det i udvalget. Deri ligger, at tanken ikke er, at det skal være en voldsom planering. Tanken er altså ikke, at lejerne skal indrettes til sportsbaner efter endt brunkulbrydning, slet ikke.

Når det ærede medlem hr. Fanger rejser spørgsmålet om omkostningerne og siger, at enhver fordyrelse af brunkulproduktionen er uønskelig, er jeg for så vidt enig med det ærede medlem. Det er imidlertid min opfattelse, at med de moderne redskaber, man har til rådighed i dag, vil arbejdet være meget overkommeligt, hvis entreprenørerne laver det selv. Det, lovforslaget går ud på, er bare at sikre, at arbejdet bliver lavet. Det er nødvendigt, at der stilles krav om et depositum, men dette depositum tilbagebetales selvfølgelig den dag, entreprenøren selv har udført planeringen, og jeg vil gerne tilføje, at vi meget ønsker, at dette bliver reglen, så det ikke bliver staten, der til syvende og sidst skal foretage planeringen, men at den foretages af dem, der i forvejen har gravet brunkullene op. Jeg kan heller ikke give garanti for, hvor stor udgiften til planeringen vil blive pr. ton brunkul, men det vil i hvert fald blive et beløb, der ligger under 10 øre pr. t, og jeg tror ikke, det vil ligge højere end 2-3 øre pr. t, men det vil selvfølgelig variere lidt fra sted til sted, idet planeringen vil være den samme, hvad enten

[Landbrugsministeren.]

det drejer sig om små eller store forekomster af brunkul. Men det bliver altså i alle tilfælde et beløb, som jeg regner med vil ligge noget under den mønt, jeg blev belønnet med efter afslutningen af et andet æret medlems tale.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Fuglsang, der spurgte om bestemmelsen vedrørende forhandlingen mellem arbejdsministeren og mig om benyttelsen af arbejdskraft, at det er selvfølgelig meningen, at man vil søge at få de arbejdsløse i arbejde. Jeg siger på forhånd, at det er ikke sikkert, det kan lade sig gøre i alle tilfælde; jeg ved ikke, om det kan lade sig gøre ved alt beplantningsarbejde, men det er i hvert fald meningen.

Til de øvrige bemærkninger, det ærede medlem hr. Fuglsang fremførte, vil jeg gerne sige, at for mig at se ligger de ting, han her omtalte, jo noget uden for dette lovforslags rammer. Jeg minder dog om, at en del af brunkulproduktionen, og vel den væsentligste, som baggrund har forbruget på offentlige værker og direkte eller indirekte er sat i gang ved initiativ fra disse værker.

Til de ærede medlemmer hr. Kirkegaard og hr. Alfred Jørgensen, der begge var inde på ønskeligheden af at forskønne landskabet — og det ærede medlem hr. Kirkegaard ser det gerne fremmet ved plantning af løvtræer — vil jeg sige, at vi må selvfølgelig plante, hvad der kan gro på stedet. Kan der gro løvtræer, synes jeg, det er en glimrende idé, at vi planter dem.

Det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen sagde ud fra sit lyriske gemyt i poetiske vendinger, at vi måtte nu bortradere de grimme pletter og se at lave dem til skønhedspletter. Så kønt som vort fælles hjemland Fyn tror jeg ikke vi kan gøre det ved praktiseringen af dette lovforslag, men jeg håber, det bliver så kønt som muligt. Kan vi forene det nyttige med det behagelige, eller skal vi sige det nyttige med det kønne, synes jeg i hvert fald, det er noget, vi skal stille imod.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Chr. Thomsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om den kgl. veterinær- og landbohøjskole.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1403, fremsættelsen i tidenden sp. 2942).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Thomsen: Den kgl. veterinær- og landbohøjskole kan til september fejre sit 100 års jubilæum, og det kan derfor ikke undre nogen, at lovene om denne højskole, selv om de flere gange er revideret i tidens løb, ligesom mange af bygningerne ved skolen med tiden er blevet noget forældede.

Jeg skal ikke sige meget om skolens fortid. Visse sager, der har været fremme i de senere år, har dog givet anledning til drøftelse af, hvorvidt skolens styrelsesform var tidssvarende, og jeg tror, man kan besvare det med at sige, at det har man ikke fundet den var.

Det lovforslag, der nu foreligger, finder jeg er udtryk for en meget fornuftig tilpasning efter nutidens krav. Jeg finder det meget naturligt, at veterinær- og landbohøjskolen fortsat forbliver under landbrugsministeriet; både på undervisningsområdet og på forskningsområdet har den så nær tilknytning til landbruget, at det må være naturligt, at den forbliver, hvor den er.

Højskolens fremtidige styrelsesform og virksomhedsform skal efter lovforslaget fastsættes ved kongelig anordning. Herved